

Mange aktive kvinner opplever at de nærmest må velge mellom å være arbeider og å være kvinne for ikke å bli oppfatta som illojale når de skal organisere seg, skriver Siri Jensen.

Foto: Klassekampen

På tvers

Over hele verden står kvinnene overfor de samme problemene når de vil skape organisasjoner og bevegelse som bygger på at kvinnearbeidere er hele mennesker.

Det blir stadig flere kvinnearbeidere i verden, særlig øker antallet i den 3.verden. I 1975 fantes 56% av verdens kvinnelige arbeiderklasse i Asia og bare 9% i Vest-Europa. Siden da har trolig antallet i den 3.verden bare økt. Kvinnene utfordrer den tradisjonelle oppfatningen av hva som er en arbeider. Kvinner jobber fulltid, deltid, midlertidig, med hjemmearbeid etc. og krever anerkjennelse som arbeidere.

Det økende antallet har gitt økt bevissthet og motstand mot undertrykking. Men kampkrafta hemmes av mangel på organisasjon. Mange steder er organisering forbudt og enda flere steder mangler organisasjoner som er egne for kvinnene. De offisielle fagforeningene er i mange land tett knytta til makthaverne. Og den tradisjonelle fagbevegelsen er ofte fremmed for kvinnenes situasjon og krav. Både fordi den er bygd på kampen for forsørgerlønn til mennene, fordi den avspeiler deres krav og prioriteringer på alle plan

og fordi arbeidsmetodene gjør den fremmed for kvinner. Kvinnene blir grunnleggende sett på som et problem.

På den andre siden er kvinnebevegelsen ofte for dårlig organisert til å være noe reelt alternativ for kvinnearbeidernes daglige kamp.

«Problemet», som egentlig er en enorm styrke, er at kvinnearbeidere er både arbeidere og endel av arbeiderklassens tradisjon og historie og kvinner med røtter i kvinnenes mer usynlige kamp opp gjennom hele historia. Samtidig står disse to tradisjonene i dag svært lang fra hverandre, med ulik kunnskap, kultur og språk, og mange aktive kvinner opplever at de nærmest må velge mellom å være arbeider og å være kvinne for ikke å bli oppfatta som illojale. Over hele verden står derfor kvinnene overfor de samme problemene med å skape organisasjoner og bevegelse som bygger på kvinnearbeidere som hele mennesker.

Og ulike former for slike organisasjoner vokser fram. Erfaringene nedenfor er dels bygd på direkte samtaler, dels henta fra skriftlig materiale, bl.a boka «Dignity and Bread» av Swasti Mitter og Sheila Rowbotham.

Det fins en del eksempler på en ny type mer direkte kvinneretta fagforeninger. Bidi- og tobakksarbeidernes fagforening i Karnataka, India, organiserer hjemmear-

beidere. Medlemmene har slåss for minstelønn, men også på spørsmål som dowry (brudepris), skilsmisse og mannlig alkoholisme, spørsmål som bryter med fagforeningsramma. De har bl.a. oppretta et kooperativ for korn, parafin og kokeolje til lav pris og et hjem for devadasi (tempelprostituerte) og andre kvinner som trenger tilfluktsted.

I Hyderabad, India, lyktes også hjemmearbeidere i tobakksindustrien i å organisere seg, med støtte fra kvinneaktivister. Fagforeninga gjennomførte i 1989 en vellykket streik. Eierne ble tvunget til å gå med på høyere lønn og gi dem identitetskort som ansatte som ga dem adgang til en del goder.

Fagforeningsaktivisten Inez McCormack har fortalt om organisering av hjemmehjelpere i Belfast, bl.a. gjennom organisering av bingo. Hun var oppptatt av at fagforeningslederne måtte ta utgangspunkt i kvinnenes egne prioriteringer, f.eks. krav om arbeidstøy og betalte helligdager framfor reine lønnskrav. Det handla om rettigheter som anerkjente dem som arbeidere og om kvinnenes bevissthet om eget verd. Prioritering av rettigheter framfor reine lønnskrav er forøvrig et trekk som går igjen.

Det spesielle var at denne fagforeninga jobbet bevisst for å knytte kampen mot privatiseringa an til kvinnenes og deres nære his-

torie; hvordan deres familier hadde opplevde de sosiale framskrittene som nå var truet. Og de sørget for direkte kontakt mellom medlemmene og kvinnebevegelsen på tvers av kulturforskjellene.

Det er et stort problem knytta til de tradisjonelle fagforeningene at kvinnene skal passe inn i en ferdig struktur, i stor grad styrt ovenfra, fra menn. Kvinneaktivister i systemet må hele tida slåss på to fronter, både mot arbeidsgiverne og staten og mot egen ledelse.

19. september bekledningsarbeiderforeninga er en kvinnefagforening, oppretta etter jordskjelvet i Mexico i 1985. De kvinnelige arbeiderne fra mange hundre små skjulte klesfabrikker oppdaget at eierne var mer opptatt av å redde maskinene enn å ta vare på de etterlatte etter de omkomne arbeiderne eller alle dem som sto uten jobb. De fikk anerkjennelse som en uavhengig fagforening på grunn av brei støtte både i Mexico og fra andre land. De klarte også å tvinge 80 eiere til å gi erstatning til mer enn 8000 kvinner som hadde mista arbeidet på grunn av jordskjelvet.

Fagforeninga la også her vekt på kvinnenes egne prioriteringer. De tre viktigste krava i 1990 var økt lønn, betalt i tide, adgang til barnehager, støttet av staten, og sikkerhet ved sykdom, arbeidsløshet etc. På 4.plass kom redusert arbeidstid – til det loven fastsatte! Mange videre krav dreier seg om retten til organisering uten trakassering.

Som en uavhengig, demokratisk fagforening, leda av kvinnene sjøl, utgjorde 19.september en voldsom trussel, og ble derfor møtt med aktive mottiltak både fra arbeidsgivere og de offisielle fagforeningene som seinere har svekka den. Utviklinga i selve bransjen har også ført til at mange små bedrifter har måttet stenge.

Swasti Mitter reiser spørsmålet om fagforeningsorganisering på lokalsamfunnsbasis – eller ev. på basis av yrke – i dagens situasjon, med stadige nedleggelsler, småbedrifter, midlertidige ansettelser og kontraktarbeidere, er mindre sårbar enn organisering på hver enkelt bedrift.

Parallelt med kvinneorganisering gjennom fagforeninger har kvinnegrupper både i Sri Lanka og i Malaysia gjort ulike forsøk på å organisere kvinnearbeiderne i frihandelsonene fra utsida, rundt sentre som tilbyr ulike former for juridisk og medisinsk veiledning, bibliotek, opplæring, barnehager og annen støtte. Mange av disse sentrene jobber mer for kvinnene enn de blir drevet av dem. Men det finnes også sentre bygd opp av kvinner som har jobbet i sonene

tidligere og som bevisst jobber langsiktig for å bygge opp kvinnearbeidernes egen organisering. Også tegneserier og aviser blir brukt. I Sri Lanka finnes en avis med opplag rundt 8000 i sonen som har spilt en viktig rolle i kampanjer mot nattarbeid, seksuell trakassering, og kvinnenes problemer med å komme til og fra jobb. Alle disse gruppene jobber under svært vanskelige betingelser, med både forbud mot fagorganisering og statlig forfølgelse.

(På samme måte er det særlig i England og Nederland bygd opp organisering av hjemmearbeidere. I West Yorkshire var de grunnleggende redskapene en faktapakke med informasjon om sosiale og faglige rettigheter, en telefonlinje for råd og en liten avis med artikler på engelsk, Punjabi, Urdu, Gujarati, Bengali og kinesisk. Mange av kvinnene jobber hjemme fordi de ikke vet om de har lov til å være i England og for å slippe å møte rasismen. Kampen for hjemmearbeidernes rettigheter er derfor nært knytta sammen med kampen mot rasismen.)

Også i Mexico jobber kvinnegrupper utenfra, bl.a. fordi arbeidsgiverstyrte fagforeninger har satt fagbevegelsen i miskreditt. I El Paso i Texas har en slik gruppe over lang tid bygd opp en organisering blant meksikanske arbeidere i klesindustrien, 85% kvinner. I dag ledes og drives den av kvinnearbeiderne sjøl. Den langsiktige målsettinga er å skape en medlemsorganisasjon der medlemmene kan utvikle sine egne strategier og å bygge komiteer av 4-6 kvinner i hver fabrikk som kan ta opp problemer utenfor den vanlige fagforeningsstrukturen.

En viktig del av arbeidet har vært å knytte an både til historia til meksikanske arbeidere i USA og til kvinnekampen i andre deler av verden, bl.a. gjennom film, utveksling og besøk. Ideene er helt parallelle til fagforeninga for hjemmehjelperne i Belfast: Kvinnelige arbeidere trenger erfaringene både fra arbeiderklassens og kvinnenes historie, bevissthet både som klasse og kjønn.

Utfra akkurat samme tankegang har Kvinnefronten gjennom mange år jobbet for samarbeid mellom kvinner som er aktive i fagbevegelsen og kvinneaktivister, bl.a. om 6 timersdagen, kvinnelønna og forsvar av velferdsstaten. 1.og 2. oktober avholdes en åpen landsomfattende konferanse, «Kvinner på tvers», om nettopp slike spørsmål, arrangert av en rekke kvinnefagforeninger og Kvinnefronten.

Siri Jensen